

การส่งเสริมความเป็นนวัตกรรม โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงาน
ร่วมกันบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องหอมฮักแชมพูใบย่านางสะปัน
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านสะปัน จังหวัดน่าน

Promoting Innovativeness through Community-Based Learning Management
Combined with Collaborative Skills and Integration of Local Wisdom: "Hom Hug Ya
Nang Leaf Shampoo, Sapan" for Grade 5 Students
at Ban Sapan School, Nan Province

นพรัตน์ เจริญศิลป์¹ ดารารมณ ใจปิง² นงลักษณ์ ใจฉลาด³
ธนนันท์ เจริญศิลป์⁴ วิภา ทองบุรี⁵

Nopparat Charoensil, Dararom Jaiping, Nongluck Jaichalad,
Thananun Charoensil, Wipha Thongburi

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียน 2) เพื่อประเมินความเป็นนวัตกรรมหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน 3) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกัน รูปแบบวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านสะปัน จังหวัดน่าน ใช้วิธีการเลือกทั้งหมด จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกันบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยแชมพูกาแพใบย่านาง เรื่อง หอมฮักแชมพูกาแพใบย่านางสะปัน 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3) แบบประเมินความเป็นนวัตกรรม 4) แบบประเมินทักษะการทำงานร่วมกัน และ 5) แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหน่วยแชมพูกาแพใบย่านาง มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 2) ความเป็นนวัตกรรมของนักเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน

Received: 2025-05-27 Revised: 2025-06-10 Accepted: 2025-06-14

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Teacher, Department of Elementary Education, Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: kranoi1339@gmail.com

² นักศึกษาศาखाวิชาการศึกษาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Student, Department of Elementary Education, Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: Dararom.j@psru.ac.th

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Teacher, Department of Elementary Education, Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: nongluckj63@nu.ac.th

⁴ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Teacher, Department of Elementary Education, Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: thananun4963@gmail.com

⁵ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม Teacher, Department of Elementary Education, Pibulsongkram Rajabhat University. E-mail: wipha.t@psru.ac.th

ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 4) ความพึงพอใจของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกันในภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก

คำสำคัญ (Keywords) : นวัตกรรม; การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน; หอมฮักแชมพูใบย่านางสะปัน

Abstract

This research aimed to 1) compare students' academic achievement before and after instruction, 2) evaluate their innovator characteristics following community-based learning, 3) assess their collaborative working skills, 4) and investigate their satisfaction with a learning management approach combining the community-based learning and collaborative working skills. The study employed a quantitative research design. The sample consisted of fifteen grade 5 students at the Ban Sapan School, located in Nan province, selected through total sampling. The research instruments included: 1) a learning management plan utilizing a community-based learning approach integrated with collaborative working skills and local wisdom, under the instructional unit titled "*Hom Hug Ya Nang Leaf Shampoo, Sapan*"; 2) an academic achievement test; 3) an innovator characteristics assessment form; 4) a collaborative working skills evaluation form; and 5) a student satisfaction questionnaire. The statistics used in this research are mean, standard deviation, and t-test.

As the results, 1) students' academic achievement after learning was higher than before learning. 2) Students' innovativeness, as a whole, was at a good level. 3) Students' collaborative working skills were also at a good level overall. And 4) students' satisfaction towards the learning management approach integrating community-based learning with collaborative working skills and local wisdom was rated at the highest level.

Keywords: Innovator; Community-Based Learning; Hom Hug Ya Nang Leaf Shampoo of Sapan

บทนำ (Introduction)

การเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 และก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ มากมาย รวมทั้งด้านการศึกษา ดังนั้น สถาบันการศึกษาจึงต้องมีการปรับตัวและเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับทุกการเปลี่ยนแปลงและสอดคล้องตามยุคสมัยของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาในช่วงอายุระหว่าง 18 - 22 ปี เป็นช่วงวัยที่มีความเป็นตัวของตัวเองสูง คิดเร็ว ทำเร็ว มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง ชอบความท้าทาย นิยมสื่อสารผ่านเทคโนโลยี ดังนั้นการจัดการศึกษาสำหรับผู้เรียนให้สอดคล้องและตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและต้องเป็นไปตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนดไว้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TOF) รวมทั้งต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข (ภูษณิศมา มีนาเขตร และสิริทรัพย์ สีหะวงษ์, 2562: 76)

การสร้างนวัตกรรม (Innovator) เป็นกระบวนการพัฒนาบุคคลที่มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ประยุกต์ใช้ความรู้ และพัฒนานวัตกรรมที่ตอบสนองความต้องการของชุมชน นวัตกรรมที่ประสบความสำเร็จ

ต้องมีความกล้าคิด กล้าลงมือทำสิ่งใหม่ๆ โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นและความทันสมัยเป็นฐาน นอกจากนี้แนวคิดของ “นวัตกรรมท้องถิ่น” ซึ่งถูกอธิบายโดยจามรี พระสุนิล (2564: 35) ให้คำจำกัดความของคำว่า “นวัตกรรมท้องถิ่น” ไว้ว่า หมายถึง ผู้นำชุมชนในการพัฒนาและริเริ่มสร้างสรรค์เพื่อใช้กระบวนการหรือวิธีการส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเองอย่างมีสุขและภาวะระดับบุคคลและครอบครัวอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับภานนท์ คุ่มสุภา (2562: 276) กล่าวถึง นวัตกรรมท้องถิ่น เป็นคนท้องถิ่นที่ เป็นผู้สร้างนวัตกรรมสำหรับแก้ปัญหาให้กับชุมชนตนเอง ดังนั้นสำหรับ “นวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นรุ่นใหม่” เป็นบุคคลที่มีความเป็นผู้นำทางด้านการอนุรักษ์ สืบสานชุดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การถ่ายทอดภูมิปัญญา ตลอดจนการเป็นผู้นำการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองสอดคล้องกับ (กรมควบคุมโรค, 2563: 2) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้จากการได้ปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงของชุมชนการศึกษาองค์กรในชุมชนนอกเหนือไปจากการเรียนในโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจกระบวนการเรียนรู้การพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ ทางสังคม และความรับผิดชอบต่อสังคมให้กับนักเรียนและยังเป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษามีอิสระในด้านวิชาการโดยมีส่วนร่วมกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นกลยุทธ์การสอนที่เชื่อมโยงเนื้อหาสาระในบทเรียนให้สัมพันธ์กับชุมชนผ่านการบูรณาการสาระความรู้ในหลายศาสตร์กับประเด็นปัญหาในโลกที่เป็นจริงและเป็นเรื่องใกล้ตัวในชุมชนและสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนเน้นทักษะการคิดการแก้ปัญหาเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติจริงมีการประเมินผลตามสภาพจริงโดยการมีส่วนร่วมจากผู้ที่เกี่ยวข้อง (กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์, 2565: 50)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นมวลประสบการณ์ ความรู้ ความคิด ความสามารถ และทักษะประสบการณ์ของกลุ่มคนในท้องถิ่น ที่ใช้ในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตโดยได้รับการถ่ายทอดและเป็นระยะเวลาอันลักษณะเป็นองค์รวม มีคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทยภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลาอัน มีลักษณะเชื่อมโยงกันทุกสาขาวิชา ไม่แยกเป็นวิชาตามแบบเรียนที่เรียนมา แต่เป็นการเชื่อมโยงกันทุกรายวิชา ทั้งที่เป็นเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การศึกษาและวัฒนธรรม จะผสมกลมกลืนเข้าด้วยกันหมด (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 699)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะส่งเสริมความเป็นนวัตกรรมกิจกรรมการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะชีวิต บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หอมฮักสะปัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านสะปัน จังหวัดน่าน ซึ่งจะเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น ไม่จำกัดอยู่เพียงแต่ในห้องเรียน มีการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับชุมชน และผู้เรียนยังได้รับประสบการณ์ที่หลากหลาย เป็นการกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อีกด้วยเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกัน บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. เพื่อประเมินความเป็นนวัตกรรมหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกัน บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกัน เป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกันบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น

สมมติฐานการวิจัย (Research Objectives)

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกัน บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. ความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกัน บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก
3. ทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกัน บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก
4. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกัน บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอยู่ในระดับดี

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การส่งเสริมความเป็นนวัตกรรม โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกันบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องหอมฮักแซมพูใบย่านางสะปัน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านสะปัน จังหวัดน่าน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย
  - 1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน, สาระมาตรฐานการเรียนรู้วิทยาศาสตร์, คุณภาพผู้เรียน และตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้แกนกลาง 2) ความเป็นนวัตกรรมชุมชน 3) ทักษะการทำงานร่วมกัน และ 4) การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
  - 1.2 ขอบเขตด้านประชากร
ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านสะปัน จำนวน 15 คน
  - 1.3 ขอบเขตด้านพื้นที่
ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ โรงเรียนโรงเรียนบ้านสะปัน ตำบลบ่อเกลือเหนือ อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน
  - 1.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา
ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
  - 2.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกัน บูรณาการกับภูมิปัญญาเป็นแผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย รวม 12 ชั่วโมง
  - 2.2 แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หอมฮักแซมพูกาแพะใบย่านางสะปัน
  - 2.3 แบบประเมินความเป็นนวัตกรรม
  - 2.4 แบบประเมินทักษะการทำงานร่วมกัน

2.5 แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ปฐมนิเทศนักเรียนก่อนการจัดการเรียนรู้ เพื่อสร้างข้อตกลง และชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.2 ดำเนินการทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เพื่อประเมินความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนวัตกรรม

3.3 ผู้วิจัยดำเนินการสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง เรื่อง หอมฮักแซมพูกาแพไບ่ย่านาง โดยการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในการทดลองกลุ่มตัวอย่างนี้ใช้แผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย ใช้เวลา 12 ชั่วโมง

3.4 หลังการสอนครบทั้งหน่วยการเรียนรู้แล้ว ดำเนินการทดสอบหลังเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หอมฮักแซมพูกาแพไບ่ย่านาง

3.5 ประเมินความเป็นนวัตกรรมและทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ครบจำนวน 12 ชั่วโมงแล้ว โดยความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนประเมินเป็นรายบุคคล

3.6 ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบวัดความพึงพอใจที่มีต่อการส่งเสริมความเป็นนวัตกรรม โดยใช้การจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกันบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.7 นำคะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลจากการประเมินความเป็นนวัตกรรม และผลจากการทำแบบวัดความคิดเห็นของนักเรียนมาวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลข้อ 4.1-4.4 เป็นการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง วิเคราะห์ความยากง่าย วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่า มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67-1.00

4.2 วิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) พบว่า มีค่าความยากง่าย ระหว่าง 0.20-0.80

4.3 วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (r) พบว่า มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.25-0.70

4.4 วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ พบว่า มีค่าความเชื่อมั่น .87

4.5 วิเคราะห์ข้อมูลความเป็นนวัตกรรมของนักเรียน วิเคราะห์ทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน และวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียน โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย (Research Results)

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบโครงการเป็นฐานร่วมกับสเต็มศึกษา บูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

สภาพการณ์	N	คะแนนเต็ม	μ	σ	t	p
หลังเรียน	15	15	12.8	0.86	18.11	0.00
ก่อนเรียน	15	15	7.8	0.86		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะทำงานร่วมกันบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ระหว่างก่อนเรียนและ

หลังเรียน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 7.8 คะแนน และหลังเรียน เท่ากับ 12.8 คะแนนและมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานก่อนเรียน 0.86 และหลังเรียน 0.86 เมื่อเทียบคะแนนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่ามีความสามารถสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์วิจัยข้อที่ 1

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความเป็นนวัตกรรมของนักเรียน ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกันบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเด็นการประเมิน	ความเป็นนวัตกรรม		
	μ	σ	แปลความ
1. มีการคิดเชิงบูรณาการ	2.42	0.51	ความเป็นนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก
2. ความมีปฏิสัมพันธ์	2.33	0.48	ความเป็นนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก
3. มีความช่างสังเกต	2.06	0.88	ความเป็นนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก
4. การลงมือทำและทดลอง	2.33	0.48	ความเป็นนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก
5. ความรับผิดชอบ	2.60	0.50	ความเป็นนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก
เฉลี่ย	2.35	0.57	ความเป็นนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนในภาพรวม มีความเป็นนวัตกรรมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 2.35$, $\sigma = 0.57$) สอดคล้องกับวัตถุประสงค์วิจัยข้อที่ 2 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นการประเมินพบว่า มีการคิดเชิงบูรณาการ ($\mu = 2.42$, $\sigma = 0.51$) และความรับผิดชอบ ($\mu = 2.6$, $\sigma = 0.50$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ความมีปฏิสัมพันธ์ ($\mu = 2.33$, $\sigma = 0.48$) และการลงมือทำและทดลอง ($\mu = 2.33$, $\sigma = 0.48$) และมีความช่างสังเกต ($\mu = 2.06$, $\sigma = 0.88$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกัน

รายการ	μ	σ	ระดับ
1. ด้านเป้าหมายในการทำงาน	3.36	0.50	มาก
2. ด้านความรับผิดชอบร่วมกัน	3.17	0.69	มาก
3. ด้านการใช้ทรัพยากรร่วมกัน	3.36	0.51	มาก
4. ด้านความเสมอภาคในการทำงาน	3.67	0.32	มากที่สุด
5. ด้านความสมัครใจและเต็มใจในการทำงาน	3.43	0.62	มาก
รวม	3.40	0.46	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียน อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.40$, $\sigma = 0.46$) สอดคล้องกับวัตถุประสงค์วิจัยข้อที่ 3 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นการประเมิน พบว่า ด้านความเสมอภาคในการทำงาน ($\mu = 3.67$, $\sigma = 0.32$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความสมัครใจและเต็มใจในการทำงาน ($\mu = 3.43$, $\sigma = 0.62$) ด้านเป้าหมายในการทำงาน ($\mu = 3.36$, $\sigma = 0.50$) ด้านการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ($\mu = 3.36$, $\sigma = 0.51$) และด้านความรับผิดชอบร่วมกัน ($\mu = 3.17$, $\sigma = 0.69$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะทำงานร่วมกันบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ที่	รายการ	μ	σ	แปลความ
1	ด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้	4.35	0.68	ความพึงพอใจ อยู่ในระดับดี
2	ด้านบทบาทครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้	4.61	0.65	ความพึงพอใจ อยู่ในระดับดีมาก
3	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.58	0.72	ความพึงพอใจ อยู่ในระดับดีมาก
เฉลี่ย		4.51	0.68	ความพึงพอใจ อยู่ในระดับดีมาก

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะทำงานร่วมกันบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ในภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\mu = 4.51$, $\sigma = 0.68$) สอดคล้องกับวัตถุประสงค์วิจัยข้อที่ 4 เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่า ด้านบทบาทครูที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 4.61$, $\sigma = 0.65$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ($\mu = 4.58$, $\sigma = 0.72$) และด้านบรรยากาศการจัดการเรียนรู้ ($\mu = 4.35$, $\sigma = 0.68$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการอภิปรายผลการวิจัยได้ ตามลำดับ ดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หอมฮักแหมพูกาแพ็บาย่านางสะปัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า เมื่อได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกันบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง แหมพูกาแพ็บาย่านาง มีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องจากว่า ในการจัดการเรียนรู้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกัน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้การวางแผน การทำงานอย่างเป็นขั้นตอน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี รวมทั้งมีการประยุกต์การบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่นำทักษะกระบวนการของ 5 สารวิชา ได้แก่ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ศิลปะ และคณิตศาสตร์ ซึ่งนอกจากนี้ได้มีการบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้เนื้อหาสาระของวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ที่สถานศึกษาได้เพิ่มเป็นรายวิชาเพิ่มเติม คือวิชาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของราตรี โสภากุล (2568: 2) พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการสอนและชุดสื่อประสมมีทักษะการทำงานร่วมกันหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และสอดคล้องกับมลทิพย์ ทองเทพ และคณะ (2565: 152) พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนทักษะการทำงานร่วมกันทั้งโดยรวมและรายด้านสูงขึ้น

2. ผลการศึกษาความเป็นนวัตกรรมของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกัน เรื่อง หอมฮักแหมพูกาแพ็บาย่านางสะปัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามคุณลักษณะของนวัตกรรมที่ประเมิน ประเด็นคุณลักษณะของนวัตกรรมที่นักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือมีการคิดเชิงบูรณาการหรือคิดแบบเชื่อมโยง และความรับผิดชอบ พบว่านักเรียนสามารถมีการคิดเชิงบูรณาการหรือเชื่อมโยงความรู้ในชีวิตประจำวันเข้ากับเนื้อหาสาระการเรียนรู้ได้ ความมีปฏิสัมพันธ์ และการลงมือทำและทดลอง และมีความช่างสังเกต อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกัน บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หอมฮักแหมพูกาแพ็บาย่านางสะปัน นั้นทำให้นักเรียนได้นำความรู้ที่เรียนมาบูรณาการกับองค์ความรู้เดิมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ นำมาซึ่งการลงมือทำและทดลองผลงาน ซึ่งสอดคล้องกับธีรณัย เฉลิมวงศ์ และศิริพงษ์ เพ็ญศิริ (2567: 24) พบว่า ความเป็นนวัตกรรมของชิ้นงาน

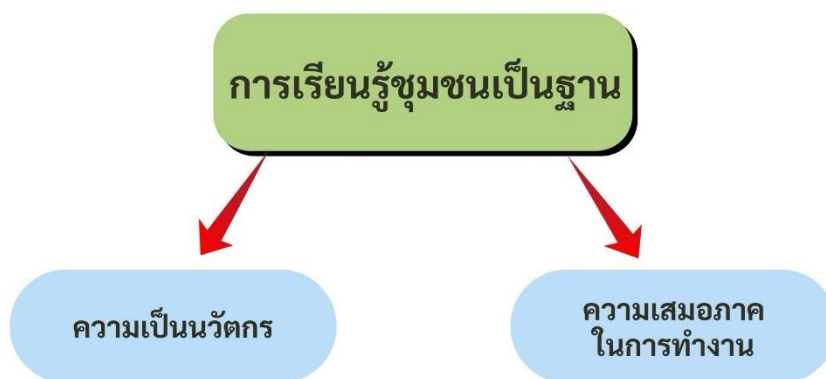
โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และสอดคล้องกับพิชญา กล้าหาญ และวิสูตร โพธิ์เงิน (2564: 1) พบว่า ความเป็นนวัตกรรมอยู่ในระดับดี

3. ผลการศึกษาทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกัน บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หอมฮักแซมพูกาแพใบาย่านางสะปัน จากผลการประเมินตนเองในการทำงานร่วมกันของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของทักษะการทำงานร่วมกันรายด้าน พบว่า ผู้เรียนมีทักษะการทำงานร่วมกันในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ ด้านความเสมอภาคในการทำงาน ส่วนอีก 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก คือ ด้านความสมัครใจและเต็มใจในการทำงาน ด้านเป้าหมายในการทำงาน ด้านการใช้ทรัพยากรร่วมกัน และด้านความรับผิดชอบร่วมกัน ตามลำดับ เมื่อพิจารณาตาม ประเด็นของทักษะการทำงานร่วมกันรายด้าน 1) ด้านเป้าหมายในการทำงาน โดยเป็นตัวชี้วัดแรกในการพัฒนาผู้เรียน โดยส่งเสริมการทำงานร่วมกันสมาชิกในกลุ่มที่จะต้องกำหนดเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน ถ้ากลุ่มไม่สามารถกำหนดเป้าหมายในการทำงานร่วมกันได้ หรือมีเป้าหมายที่ไม่ตรงกัน จะส่งผลให้การทำงานร่วมกันไม่ประสบความสำเร็จได้ 2) ด้านความรับผิดชอบและตัดสินใจร่วมกัน การทำงานร่วมกัน สมาชิกจะต้องมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่มและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของกลุ่ม ซึ่งความรับผิดชอบยังรวมถึงความรับผิดชอบผลที่เกิดขึ้นร่วมกันในการทำงานร่วมกัน 3) ด้านการใช้ทรัพยากรร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มจะมีการแบ่งปันทรัพยากร ความรู้ต่างๆ ให้กับสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกสามารถนำสิ่งที่แบ่งปันไปใช้ในการทำงานของตนเองได้ 4) ด้านความเสมอภาคในการทำงาน ในการทำงานกลุ่มสมาชิกจะต้องให้ความเท่าเทียมกันกับสมาชิกทุกคน สมาชิกจะต้องเห็น คุณค่าของสมาชิกทุกคน และสมาชิกแต่ละคนมีอำนาจในการตัดสินใจที่เท่าเทียมกัน และ 5) ด้านความสมัครใจและเต็มใจในการทำงาน ในการทำงานร่วมกันสมาชิกในกลุ่มจะต้องในกลุ่มจะต้องมีความเต็มใจ เพราะในการทำงานร่วมกันนั้นสมาชิกในกลุ่มจะต้องมีการติดต่อกับสมาชิกในกลุ่ม ดังนั้น ในการทำงานเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพนั้นสมาชิกในกลุ่มจะต้องมีความเต็มใจและสมัครใจการทำงาน ซึ่งจากการวิเคราะห์ผลทักษะการทำงานร่วมกัน ด้านความเสมอภาคในการทำงานของผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจจะเนื่องจากว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน เป็น กิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานร่วมกัน ซึ่งในกระบวนการทำงานกลุ่มสมาชิก จะให้ต้องให้ความเท่าเทียมกัน ต้องเห็นคุณค่าของสมาชิกทุกคนและสมาชิกแต่ละคนมีอำนาจในการ ตัดสินใจที่เท่าเทียมกัน เช่น กิจกรรมการระดมสมอง การดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ตลอดจนการอภิปราย และปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม จากผลการวิเคราะห์ที่ทักษะการทำงานร่วมกันของผู้เรียนทั้ง 5 ด้าน ซึ่งสอดคล้องกับสิทธิชัย ลายเสมา (2561: 197) ที่พบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าในชั้นเรียน ผู้เรียนจะอยู่ในสถานที่และเวลาเดียวกัน ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกันแบบเผชิญหน้า ช่วยให้สมาชิกให้ทราบถึงอารมณ์และความรู้สึกของสมาชิกกลุ่ม และสอดคล้องกับเชตธนา มุ่งสันติ และคณะ (2568: 11) พบว่า มีจำเป็นต้องอาศัยวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันที่เข้มแข็งซึ่งมีลักษณะสำคัญ ได้แก่ ความไว้วางใจซึ่งกันและกันการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพการยอมรับในความแตกต่าง

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกัน บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องหอมฮักแซมพูกาแพใบาย่านางสะปัน จากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้ อาจจะเนื่องจากว่า การจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำงานกับชุมชนและได้รับรู้ภูมิปัญญาในท้องถิ่นตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวนาลี วรรณสิน และคณะ (2564: 133) ที่พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรม

การเรียนรู้ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับสุธาสิณี ขาวสำอางค์ และอุบลวรรณ ส่งเสริม (2568: 488) ที่พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

ภาพที่ 1 แผนผังมโนทัศน์องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย
ที่มา : นางลักษณ์ ใจฉลาด และคณะ, (2567)

1. ความเป็นนวัตกรรมที่พบในงานวิจัย ได้แก่ มีการคิดเชิงบูรณาการ ความมีปฏิสัมพันธ์ มีความช่างสังเกต การลงมือทำและทดลอง และนำเสนอผลการทำงานร่วมกันที่พบได้แก่ เป้าหมายในการทำงาน ความรับผิดชอบร่วมกัน การใช้ทรัพยากรร่วมกัน ความเสมอภาคในการทำงาน ความสมัครใจและเต็มใจในการทำงาน โดยการเป็นนวัตกรรมที่ดีต้องเป็นผู้ที่ริเริ่มคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ มีความคิดที่สร้างสรรค์ ชอบเสี่ยง เรียนรู้และลงมือทำสิ่งใหม่ที่แปลกใหม่ ทำในสิ่งที่ต่างออกไปจากเดิม หรือทำในสิ่งที่ไม่เคยมีมาก่อน มีความเข้าใจในการสร้างนวัตกรรม เห็นคุณค่า จุดแข็งจุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้น รู้จักการสังเกต การทดลองอย่างสร้างสรรค์

2. ความเสมอภาคในการทำงาน ในการทำงานเป็นกลุ่ม สมาชิกจะต้องให้ความเท่าเทียมกันกับสมาชิกทุกคนสมาชิกจะต้องเห็นคุณค่าของสมาชิกทุกคนและสมาชิกแต่ละคนมีอำนาจในการตัดสินใจที่เท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้
  - 1.1 ครูควรฝึกให้นักเรียนมีความคิดที่หลากหลาย รู้จักการสังเกต นำความรู้เดิมที่มีอยู่มาเชื่อมโยงหรือประยุกต์กับองค์ความรู้ใหม่ในการส่งเสริมความเป็นนวัตกร
  - 1.2 ครูควรวางแผนเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการนำเสนอผลงานของนักเรียนให้มีความเหมาะสมและเพียงพอเพื่อไม่ใช้เวลาจนเกินไป
2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป
  - 2.1 ควรมีการวิจัยศึกษาเปรียบเทียบวิธีการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐานร่วมกับทักษะการทำงานร่วมกัน บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอื่น

2.2 ควรมีการพัฒนาารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความเป็นนักรบ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการจัดการเรียนรู้แบบชุมชนเป็นฐาน

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมควบคุมโรค. (2563). **รายละเอียดตัวชี้วัดการรับรองการปฏิบัติราชการหน่วยงาน กรมควบคุมโรค ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://ddc.moph.go.th/psdg/pagecontent.php?page=262&dept=psdg> สืบค้นเมื่อ 12 สิงหาคม 2567
- กมลทิพย์ ทองเทพ อรพรรณ บุตรกตัญญู ปทมาวดี เลหมงคล และพงศธร มหาวิทยาลัย. (2565). การศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบโครงการโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันของเด็กปฐมวัย. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี**. 33(3) : 151-167.
- กัญญาณัฐ สิมสวัสดิ์. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน: กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19. **วารสารวิจัยศรีล้านช้าง**. 2(6): 47-55.
- เขตธนา มุ่งสันติ, พระสนั่นชาติ โชติปัญญา และกชภัทร์ สงวนเครือ. (2568). ผู้นำเพื่อผลสัมฤทธิ์ และวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน. **วารสารเสถียรวิทย์ปริทัศน์**. 5(1): 11-21.
- จามรี พระสุนิล. (2564). การพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ชุมชนมีสุขด้วยภูมิปัญญาของพระราชินีในพื้นที่ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย. **วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม**. 16(2): 31-44.
- ธีรณัย เฉลิมวงศ์ และศิริพงษ์ เพ็ญศิริ. (2567). ผลการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความเป็นนักรบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์ดินสอพอง โดยใช้แนวคิดห้องเรียนกลับด้าน. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 47(1): 24-41.
- พิชญา กล้าหาญ และ วิสูตร โพธิ์เงิน. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดกระบวนการคิดเชิงออกแบบร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ โครงงานเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นนักรบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. **วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. 49(2): 1-16.
- ภานนท์ คุ้มสุภา. (2562). นวัตกรรมท้องถิ่นรุ่นใหม่กับการแพร่กระจายนวัตกรรมสู่ชุมชน. **วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิต มหาวิทยาลัยนครปฐม**. 13(2): 258-299.
- ภูษณิศ มيناเขตร และสิริทรัพย์สีหะวงษ์. (2562). ผลของการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับการใช้ Courseville ในรายวิชาการสร้างเสริมสุขภาพต่อการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. **วารสารสุขภาพและการศึกษาพยาบาล**. 25(1): 74-87.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น.
- ราตรี โสภากุล. (2568). การพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันผ่านชุดสื่อประสม เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสุวรรณคูหาพิทยาสรรค์. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. 14(2): 1-14.

- วนาลี วรรณสิน. อุทิศ บำรุงชีพ และอาจณรงค์มนัสสุทธิฤทธิ์. (2564). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้ปัญหาเป็นฐานผ่านเทคโนโลยีคลาวด์คอมพิวเตอร์เพื่อเสริมสร้างทักษะวิถึแห่งการคิดเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ศรีนครินทรวิโรฒ*. 22(2): 132-151.
- สิทธิชัย ลายเสมา. (2561). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันบนเอ็มเลิร์นนิ่งแบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทักษะการทำงานร่วมกันสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. *รายงานการวิจัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สุธาสินี ขาวสำอางค์ และอุบลวรรณ ส่งเสริม. (2568). การจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีความยืดหยุ่นทางปัญญาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *Journal of Buddhist Education and Research*. 11(2): 488-501.

